TALLINNA POLÜTEHNIK

TPI PARTEIKOMITEE, REKTORAADI, KOMSOMOLIKOMITEE, AMETIÜHINGUKOMITEE HÄÄLEKANDJA

Nr. 11 (1310) Reede, 31. märts 1989 Hind 2 kop.

BASIS OF AGREEMENT FOR COOPERATION BETWEEN EINDHOVEN UNIVERSITY OF TECHNOLOGY AND TALLINN TECHNICAL UNIVERSITY

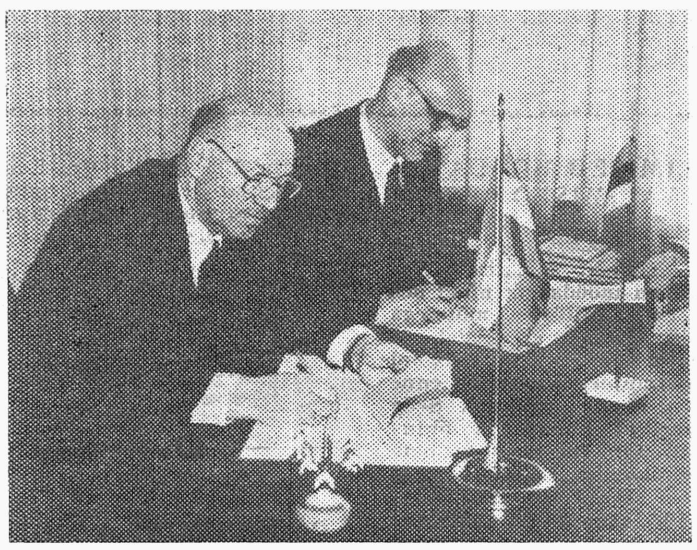

Kaks kuupäeva käesolevast aastast — 5. jaanuar ja 21. märts — leiavad tulevikus kindlasti väärilise koha meie instituudi ajaloos.

5. jaanuaril 1989 saabus TPIsse stažeerima esimene üliõpilane kapmaailmast — Marc Keulers Hollandist Eindhoveni Tehnoloogiaülikoolist. Ta pöördub tagasi koju järgmisel esmaspäeval olles selleks ajaks lõpetanud dotsent Mart Mini juhendamisel kirjutatava praktikatöö, mille teemaks on automaatjuhtimise kasutamine elektroonikas.

21. märtsil sõlmiti koostööleping TPI ja Eindhoveni Tehnoloogiaülikooli vahel. Oma allkirjadega kinnitasid seda meeldivat fakti TPI õppeprorektor Valdek Mikkal ja Eindhoveni Tehnoloogiaülikooli rektori abi välissuhete alal P. J. Corzilius.

Esialgne koostöö näeb ette üliõpilaste ja aspirantide vahetuse, kellede vastastikuse õpetamise baasil peaksid tulevikus selguma sobivad valdkonnad ühiseks teadustööks. Lepingus on ju ette nähtud ka teadurite ja õppejõudude vahetus. Igal aastal võetakse vastu — saadetakse stažeerima kaks kuni viis inimest. Ühe lähetuse kestvus ulatub kolmest kuue kuuni, hõlmates edaspidi ka teisi erialasid peale automaatika.

Härra P. J. Corzilius loodab vastu võtta oma ülikoolis esimesed tipikad juba käesoleva aasta septembrikuus. Koos abikaasaga tänasid nad meeldiva vastuvõtu eest ning andsid edasi küllakutsed Hollandisse rektor Boris Tammele ning prorektoritele Valdek Mikkalile ja Ilmar Kleisile.

Tere, Marc, oled nüüd Eestimaal elanud peaaegu kolm kuud. Milliste muljetega sõidad tagasi koju?

Enne siia sõitu teadsin Eestist ikka päris vähe. Teadsin, et soomlased ja ungarlased on teie sugulasrahvad, kuid ei osanud arvata, et kogu teie kultuur on nii erinev ida pool asuva suure territooriumi omast. Teadsin, et kuulute Nõukogude Liidu koosseisu, kuid ei teadnud, et te pole ühinenud vabatahtlikult, vaid olete okupeeritud. Külastades Saaremaad nägin väikest osa tõelisest Eestimaast.

Mida kasulikku andsid Sulle need kolm kuud TPIs?

Alati on igalpool midagi kasulikku. Teie kultuuri ja teaduse tase on piisavalt kõrge, et siit õppida. Kõige olulisem oli töötada koos teie inimestega. Ma ei ütle, et teie elu on halvem, ta on vaid väga erinev.

Millist küsimust esitati Sulle kõige sagedamini?

Kõige rohkem küsiti mult: «Are You married?»

Mis oli Eestis kõige huvitavam?

Kahtlemata Saaremaa ja muidugi rahvuslipu heiskamine 24. veebruaril.

Mida võiksid soovida meie üliõpilastele?

Palun õppige rohkem võõrkeeli, ilma selleta ei saa te kunagi teada, kuidas elatakse mujal maailmas.

PROFESSOR THOMAS PALM USAst

Professor Thomas Palm USA Portlandi Riikliku Ülikooli majandusteaduskonnast pidas möödunud reedel tipikatele kaks loengut. Esimesel neist tutvustas ta Ameerika majandust ja selle probleeme, mainides ühe olulisemana neist odavate jaapani kaupade sissetungi Ameerika turule. Teise loengu teemaks oli «Väikeettevõtluse ABC Ühendriikides.»

Professor Palm viibis Eestimaal poolteist nädalat, kohtudes selle aja jooksul paljude ametikaaslastega Tallinnas, Tartus ja Pärnus. Vaatamata suurele ajanappusele nõustus ta lahkelt vastama mõnedele küsimustele.

● Miks otsustasite külastada oma kodumaad nüüd?

Eestimaale sõidu konkreetseks ajendiks sai juhuslik kohtumine rahvusvahelisel teaduskonverentsil TPI dotsendi Harry Paalbergiga. Ega ma varem siia nii väga ei kippunud ka, sest «ma ei uuri asju, mis ei ela.» Praegune huvi ei ole aga pelgalt kõrvaltvaataja oma, vaid tunnen, et siin saab midagi ka ise ära teha. Probleeme on palju, nende lahendamine nõuab palju vaeva. Kindlasti tuleks hulga rohkem toetada väikeettevõtete arengut.

Just nemad on võimelised reageerima kõige kiiremini tarbija nõudmiste muutumisele nii kodu- kui välismaal ning tootma momendil enamnõutavamaid kaupu.

● Kuidas Teile meeldib Eesti käesoleval hetkel?

Mixed. On nii positiivset kui negatiivset. Positiivseks loen potentsiaali olemasolu. Eestis on näiteks tohutud võimalused turismi arendamiseks. Negatiivne on see, et kõiki neid võimalusi on kasutatud minimaalselt.

● Millal tulete tagasi?

Juhul kui kõik läheb nagu plaanitsetud, võivad majandusteaduskonna üliõpilased järgmise aasta kevadsemestril kuulata kuu aja jooksul minu loenguid.

Külalistega ajas juttu
ULLI SATS

INSTITUUDI ÕPETATUD NÕUKOGU KIRI

ENSV Ülemnõukogule
EKP Keskkomiteele
«Rahva Hääle» toimetusele

Uutmise olukorrast Eestis

Uutmise suhteliselt kiire areng Eestis on laiendanud nende jõudude vastutegevust, kes peavad loovutama seniseid teenimata privileege. Interliikumise I Kongressil ja 14. märtsil toimunud poliitilistel miitingutel kõlasid avalikud ähvardused nii Eestimaa põhirahvuse kui ka EKP juhtkonna, ENSV Ülemnõukogu ja vabariigi valitsuse aadressil. Ultimaatumite ja streikidega tahetakse nurjata uutmisprogrammi.

TPI õpetatud nõukogu

OTSUSTAS:

1. Toetada EKP Keskkomitee, Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi ja Eesti NSV MN uutmispoliitikat, mis ratsionaalselt arvestab kohalikku ajaloolist ja rahvuslikku omapära.

2. Avaldada tunnustust Vaino Väljase, Arnold Rüütli, Indrek Toome, Rein Otsasoni, Mikk Titma ja teiste tegevusele Eestimaa uuendamise ja demokratiseerimise protsessis.

3. Mõista hukka poliitilised sõnavõtud ja tegevused, mis eiravad ENSV Konstitutsiooni, Keeleseadust ja teisi ENSV seadusi ning õhutavad vaenu rahvuste vahel. Pidada vajalikuks võtta selliste tegude toimepanijaid kohtulikule vastutusele.

TPI EHITUSTEADUSKONNA PARTEI, AMETIÜHINGU JA RAHVARINDE RESOLUTSIOON

TPI ehitusteaduskonna üliõpilased, õppejõud, teenistujad ja töölised väljendavad sügavat rahutust seoses viimasel ajal Eestis kujunenud poliitilise situatsiooniga. Keeleseaduse vastuvõtmine, IME kontseptsiooni valmimine, kodakondsuse seaduse ettevalmistamine, migratsiooni ohjeldamiseks rakendatud mõningad abinõud, samuti vabariigi juhtkonna ja rahva otsustavus ühiskonna demokratiseerimisel on aktiviseerinud suurriiklik-konservatiivsete ringkondade vastuseisu. Tundes õigustatud hirmu oma privileegide kadumise pärast on nad valmis kasutama kõiki vahendeid olukorra destabiliseerimiseks Eestis, mille lõpptulemuseks oleks «eriliste valitsemisvormide» kehtestamine Mägi-Karabahhia eeskujul.

Interliikumine ja nendega avalikult liitunud Töökollektiivide Ühendnõukogu on teinud peamise panuse venekeelse elanikkonna vähemteadliku osa psühholoogilisele mõjutamisele. Seejuures ei põlata ära ajalooliste faktide moonutamist, inimteadvuses kinnistunud eelarvamuste teadlikku võimendamist, otsest administratiivset survet massilistele väljaastumistele õhutamisel, koguni seaduserikkumisele üleskutsumist. Interliikumise kongressil vastuvõetud dokumente ja seal kõlanud paljusid sõnavõtte saab klassifitseerida vaid avaliku provokatsioonina, mille eesmärk on rahvustevaheliste pingete üleskruvimine. Sama võib öelda ka 14. märtsi miitingu resolutsiooni kohta. Kõige selle juures jätkub ILi ja TKÜNi vastutustundetutel tegelastel veel küünilisust väljendada lootust, et «eesti rahvas mõistab meid!»

Koosolek otsustab:

1. Avaldada täielikku toetust vabariigi juhtkonnale, eelkõige sm. V. Väljasele, A. Rüütlile, I. Toomele, M. Titmale ja R. Otsasonile, samuti Eestimaa Rahvarinde juhtidele, kelle praegune tegevus vastab Eestimaa kõigist rahvustest elanike huvidele.

2. Mõista hukka rünnakud rahvuslipu vastu. Sini-must-valge Pika Hermanni tornis on eesti rahva tahteavaldus ning seda tuleb paratamatult respekteerida ka ILil ja TKÜNil. Ühtlasi peame riigilipu heiskamist selleks mitte ettenähtud kohtadesse ja lipu statuudi rikkumist riigilipu solvamiseks. Nõuame sellise häbiväärse tegevuse lõpetamist.

3. Mõista hukka provokatsioonilised üleskutsed streikide korraldamiseks, mis antud situatsioonis võivad vaid pingestada rahvustevahelisi suhteid Eestis. Seda sama eesmärki teenib ka idee mingisugusest «autonoomsest üksusest» Kirde-Eestis, mis ignoreerib eesti rahva suveräänset õigust oma põlisele kodumaale.

4. Nõuda Eesti NSV Prokuratuurilt kohtuasja alustamist «Dvigateli» peadirektori V. Jarovoi ja 14. märtsi miitingu organisaatorite vastu seoses nende ebaseadusliku tegevusega ENSV seaduse (keeleseaduse) «peatamisel» ning seaduse mittetäitmisele avaliku üleskutsumisega.

TPI ehitusteaduskonna kollektiiv pöördub kõigi eestimaalaste poole soovitusega mitte lasta end provotseerida mõtlematutele tegudele, mitte järgneda ILi ja sellega koos tegutsevate jõudude demagoogilistele üleskutsetele. Vaid eesti rahva suveräänse õiguse ning kõigi kodanike õiguste ja vabaduste tagamine kindlustab progressiivsete muutuste jätkuvuse Eestis. Igasugune muu lahendus tähendaks perestroika lõppu.

23. märtsil 1989. a.

Käesolev resolutsioon on saadetud:
EKP Keskkomiteele,
ENSV ÜN Presiidiumile,
ENSV Prokuratuurile,
ajalehtede «Rahva Hääl» ja «Sovetskaja Estonia» toimetustele.

Järgnev dokument on tõlgitud teosest «Die Deportationen in Baltikum. 25 Jahre sovjetische Verschleppungen in der baltischen Staaten» (Stockholm 1956). Kuupäev, mil NSVL Julgeoleku Rahvakomissari asetäitja Ivan Serov selle küünilise instruktsiooni viseeris, on **11. oktoober 1939. a.**

◆

INSTRUKTSIOON OPERATSIOONI «NÕUKOGUDEVASTASE ELEMENDI VÄLJASAATMINE LEEDUST, LÄTIST JA EESTIST» LÄBIVIIMISE KORD

Käskkiri nr. 001223
Rangelt salajane

1.
Nõukogudevastase elemendi väljasaatmine Balti liiduvabariikidest on suure poliitilise tähtsusega ülesanne. Operatsiooni edukus sõltub sellest, kuivõrd hoolikalt suudavad operatiivkomisjonid ja operatiivstaabid välja töötada operatsiooni plaani ja selles kõike vajalikku ette näha. Seejuures tuleb lähtuda põhimõttest, et on lubamatud igasugused väljaastumised ja ekstsessid nii väljasaadetavate kui ka elanikkonna teatud osa poolt, kes on vaenulikult meelestatud nõukogude võimu.

Alljärgnevalt tuuakse ära operatsiooni läbiviimise kord. Sellest tuleb kinni pidada, kuigi erandjuhtudel võivad operatiivtöötajad, lähtudes operatsiooni eritingimustest ja vajadusest õieti hinnata kujunenud olukorda, võtta vastu teisi otsuseid, mis peavad taotlema sama eesmärki — täita nende ette püstitatud ülesanded ilma kära ja paanikata.

2. INSTRUKTAAŽI LÄBIVIIMINE

Väljasaatmiskomisjonid viivad operatiivgruppide instruktaaži läbi võimalikult vahetult enne väljasaatmisoperatsiooni algust, arvestades operatsioonipaigale jõudmiseks vajalikku aega.

Väljasaatmiskomisjonid valmistavad varem ette vajaliku transpordi operatiivgruppide paiskamiseks operatsioonipaikadesse, küladesse ja asulatesse.

Vajalikku auto- ja hobutranspordi suhtes lepivad väljasaatmiskomisjonid kokku kohalike partei ja nõukogude juhtivtöötajatega.

Instruktaaži läbiviimiseks peavad ruumid olema hoolikalt ette valmistatud, arvestada tuleb mahutavust, sisse- ja väljapääsuvõimalusi, kõrvaliste isikute võimalikku sattumist ruumidesse.

Instruktaaži vältel peavad operatiivtöötajad kindlustama ruumide kaitse.

Juhul, kui keegi operatsioonis osalejatest ei ole instruktaažile ilmunud, peab väljasaatmiskomisjon võtma tarvitusele abinõud, et leida mitteilmunule asendaja reservist, mis peab olema varem koostatud.

Piirkonna väljasaatmiskomisjoni esindaja teeb kokkutulnutele teatavaks valitsuse otsuse, mille kohaselt antud vabariigi või rajooni territooriumilt saadetakse välja arvelolev Nõukogudevastane kontingent. Lühidalt selgitatakse, mida kujutab endast väljasaatmine.

Instruktaažil viibivate (kohalike) partei- ja nõukogude töötajate erilist tähelepanu tuleb juhtida asjaolule, et väljasaadetavad on nõukogude rahva vaenlased, kelle puhul ei saa välistada ka relvastatud vastupanu.

3. DOKUMENTIDE KÄTTESAAMISE KORD

Operatiivgruppidele jagatakse peale üldinstruktaaži dokumendid väljasaadetavate kohta. Väljasaadetavate isiklikud toimikud peavad juba varem olema välja otsitud ja ära jaotatud valdade ja külade operatiivgruppe arvestades, et väljajagamisel ei oleks mingit viivitust. Operatiivgrupi ülem tutvub nende kodanike isiklike toimikutega, keda ta peab välja saatma. Seejuures peab ta kindlaks tegema perekonna koosseisu, võtma tühja blanketi iga väljasaadetava kohta ja saama ammendavad vastused kõigile küsimustele.

Üheaegselt dokumentide väljaandmisega selgitab väljasaatmiskomisjon kõigi operatiivgruppide vanematele, kus asuvad väljasaadetavad pered ja kuidas sinna sõita. Näidatakse ära ka operatiivgrupid ja väljasaadetavate marsruut raudteejaamani, kus väljasaadetavad peale laaditakse. Vajalik on ära näidata ka reservväeosa asukoht juhuks, kui mingite ekstsesside tõttu on vajalik kiire väljakutse.

Kõigil operatiivgrupi liikmetel kontrollitakse relva ja laskemoona. Relv peab olema täielikult lahinguvalmis, laetud, kuid padrunit ei tohi rauda lükata. Relva kasutada ainult äärmisel juhul, kui operatiivgruppi rünnatakse või osutatakse relvastatud vastupanu.

4. VÄLJASAATMISE KORD

Kui asustatud punktist kuulub väljasaatmisele mitu perekonda, määratakse üks operatiivtöötajatest väljasaatmise vanemaks ja tema juhistest peab operatiivkoosseis antud asulas lähtuma.

Asulasse saabudes võtavad operatiivgrupid (kõiki konspiratsioonireegleid järgides) ühendust kohalike võimuesindajatega: külanõukogu esimehe, sekretäri või teiste liikmetega ja täpsustavad väljasaadetavate perekondade aadresse. Operatiivgrupid suundvad koos võimuesindajatega, kelle ülesandeks on vara üleskirjutamine, väljasaadetavate juurde.

Operatsiooni alustatakse koidikul. Kohe peale väljasaadetava majja sisenemist peab operatiivgrupi vanem kõik pere liikmed ühte tuppa koguma, võttes seejuures tarvitusele hädatarvilikud abinõud kõikvõimalike ekstsesside vältimiseks.

Tuleb nimekirja järgi kontrollida pere koosseisu, selgitada välja puuduvate perekonnaliikmete asupaik ja haigete olemasolu, misjärel tehakse ettepanek relvad ära anda. Sõltumata sellest, kas relvi antakse või mitte, otsitakse kõik väljasaadetavad relvade avastamise eesmärgil läbi ja hiljem ka kõik ruumid.

Ruumide läbiotsimise ajal on ühe operatiivgrupi liikme ülesandeks väljasaadetavate valvamine.

Kui läbiotsimise käigus leitakse väheses koguses relvi, konfiskeerib need operatiivgrupp, jagades relvad omavahel. Kui relvi leitakse palju, pannakse need lahtiste lukkudega operatiivgrupi vankrisse või autole. Laskemoon pakitakse ja transporditakse koos püssidega.

Vajaduse korral mobiliseeritakse relvade transpordiks küüdivanker koos vastava valvega.

Kui avastatakse suures koguses relvi või väärtasju, välisvaluutat, lendlehti või kontrrevolutsioonilist kirjandust, koostatakse kohapeal lühike läbiotsimisprotokoll, kus näidatakse ära relvade või kontrrevolutsioonilise kirjanduse leidmine. Väljasaatmiskomisjonid otsustavad relvastatud vastupanu osutajate arreteerimise ja NKGB väljasaatmisosakonnale üleandmise vajalikkuse.

Nende isikute kohta, kes jäävad kadunuks väljasaatmise hetkeni ja haigete kohta koostatakse akt partei- ja nõukogude aktiivi esindaja allkirjaga.

Peale läbiotsimist teatatakse väljasaadetavatele, et vastavalt valitsuse otsusele saadetakse nad NSV Liidu teistesse rajoonidesse.

Väljasaadetavatel lubatakse kaasa võtta isiklikke asju mitte üle 100 kg: 1. Riided. 2. Jalanõud. 3. Pesu. 4. Voodiriided. 5. Sööginõud. 6. Teenõud. 7. Köögiriistad. 8. Toiduained — perekonna ühe kuu vajaduseks. 9. Raha. 10. Kohver või kast asjade paigutamiseks. Suuremõõdulisi asju ei soovitata kaasa võtta.

Kui kontingendi väljasaatmine toimub maakohast, lubatakse kaasa võtta põllumajanduslikku väikeinventari: kirved, saed ja teised tööriistad, mis seotakse kokku ja pakitakse teistest asjadest eraldi, et neid saaks ešelonis paigutada spetsiaalsetesse kaubavagunitesse.

Et tööriistad segamini ei läheks, on pakkidele soovitav kirjutada nimi, isanimi, perekonnanimi ja küla nimi.

Kirveste, saagide jms. laadimisel küüdivankrile tuleb võtta tarvitusele abinõud, et väljasaadetavad ei saaks neid transpordi ajal kasutada vastupanu avaldamiseks.

Samal ajal, kui operatiivgrupid viivad läbi pealelaadimist koostavad kohalviibivad partei- ja nõukogude töötajad vara nimekirja ja organiseerivad selle kaitse vastavalt saadud juhtnööridele.

Kui väljasaadetav on ise transpordivahendi omanik, laaditakse sinna tema pere koos pakkidega ja suundutakse pealelaadimisjaama poole.

5. VÄLJASAADETAVA PEREKONNA LAHUTAMINE PEREKONNAPEAST

Arvesse võttes, et suur hulk väljasaadetavaid kuulub arreteerimisele ja paigutamisele spetsiaalsetesse laagritesse, aga nende perekonnad järgnevad neile selleks ettenähtud asumispiirkondadesse erinevates oblastites, peab perekonna ja perekonnapea kinnivõtmine toimuma üheaegselt, eelseisvast lahkuminekust teatamata. Peale läbiotsimist pannakse perekonnapea dokumendid tema isikliku toimiku vahele, perekonna teiste liikmete kohta koostatud dokumendid aga perekonna toimiku vahele.

Perekond transporditakse jaama koos, ühel transpordivahendil ja alles pealelaadimisel paigutatakse perekonnapea eraldi, spetsiaalselt selleks ettenähtud vagunisse.

Perekonnapead tuleb juba äraviimisel hoiatada, et ta oma isiklikud asjad pakiks eraldi kohvrisse, kuna väljasaadetute sanitaarne ülevaatus toimub meestel naistest, lastest eraldi.

Pealelaadimispunktis paigutatakse perekonnapead, kes kuulvad arreteerimisele, spetsiaalsetesse vagunitesse, mida näitab kätte selleks ette nähtud operatiivgrupi töötaja.

6. VÄLJASAADETAVATE KONVOEERIMINE

Operatiivtöötajatel, kes konvoeerivad vankritel liikuvat väljasaadetute kolonni, on keelatud vankrile istuda. Kolonni vanem peab perioodiliselt kolonni üle vaatama, kontrollima, kas liigutakse määruste päraselt.

Väljasaadetute transportimisel läbi asustatud punktide, aga ka vastutulijatest möödumisel, tuleb olla eriti tähelepanelik, jälgida, et keegi ei põgeneks, ei tohi lubada väljasaadetavatel vastutulijatega rääkida.

7. EŠELONI LAADIMINE

Jaamades vastutavad pealelaadimise eest väljasaatmiskomisjoni liige ja spetsiaalselt selleks valitud isik.

Operatsioonipäeval vaatab pealelaadimispunkti ülem koos ešeloniülemaga ja NKGB konvoiülemaga vagunid üle, kontrollides, kas vagunid on varustatud kõige vajalikuga (narid, paraskid, valgustus, trellid). Ešeloni ülemaga lepitakse kokku väljasaadetavate vastuvõtmise kord.

Pealelaadimise viivad läbi NKGB punaarmeelased.

Operatiivgrupi ülem annab ešeloniülemale ühe eksemplari vagunite kaupa koostatud väljasaadetavate nimekirjast. Ešeloniülem kutsub väljasaadetavad nimekirja järgi välja, kontrollib hoolikalt iga perekonda ja näitab kätte koha vagunis.

Isiklikke asju veetakse väljasaadetavatega samas vagunis, v. a. põllumajandusinventar (saed, kirved jm.) mis laaditakse eraldi vagunisse.

Väljasaadetavad laaditakse vagunisse perekondade kaupa, perekonda lahutada pole lubatud (ainult siis, kui perekonnapea kuulub arreteerimisele).

Tuleb arvestada kuni 25 inimest vaguni kohta.

Vagun suletakse, kui vajalik hulk perekondi on peale laaditud.

Kui ešeloniülem on inimesed vastu võtnud ja peale laadinud, kannab ta vastutust kõigi talle üle antud inimeste ja nende sihtpunkti jõudmise eest.

Kui saadetavad on üle antud, koostab operatiivgrupi vanem operatsiooni kohta raporti väljasaatmiskomisjoni esimehe nimele, näidates ära väljasaadetavate perekonnanimed, kas leiti relvi ja kontrrevolutsioonilist kirjandust, ja lühidalt kirjeldades operatsiooni käiku.

Kui väljasaadetavad on peale laaditud ja raportid üle antud, on operatiivgrupi liikmed vabad ja tegutsevad edasi vastavalt NKGB väljasaatmisosakonna ülema juhistele.

NSVL julgeoleku rahvakomissari asetäitja,
3. järgu julgeolekukomissar
SEROV

VALIMISED MÖÖDAS, VALIMISED EES

Jegorov 32,86% ja Hazak 45,03% häältest ja patiseis. Valimised on möödas ja nüüd siis uued ees. Milliste mõtetega osalesid tipikad valimistel ja kuidas mõjutas Enn Leissoni tagasiastumine vahetult enne valimisi nende valikut? Seda sai uuritud pühapäeva õhtupoolikul TPI fuajees, kus oma kodanikukohust käisid täitmas ühikates elavad tipikad. Anname nüüd sõna asjaosalistele.

Tarmo (E-tead): «Valisin Hazaku ja Mikiveri poolt. Leissoni kõrvalejäämine ei mõjutanud minu valikut, sest Hazak tunneb poliitikat paremini ja on õigem mees Moskvas. Leissoni tunnen vaid TV põhjal. Mikiver on õige eesti mees.» Kõrval Toomas (L-tead) ja Ilmar (M-tead) ütlesid, et nad valisid ka Hazaku poolt, sest muidu oleks Jegorov äkki rohkem hääli saanud. Hazakule aga oleks kindlasti eelistanud Leissoni kui printsipiaalset meest. Mati (E-tead): «Valisin rahvuse järgi. Muidugi oleks valinud Leissoni.» — «Miks?» — «Sisetunde järgi.» Kuido (M-tead): «Valisin eestlased, oleksin toetanud Leissoni kui RRi meest. Hazak on minu jaoks liiga paindlik, aga kindlasti parem kui Jegorov.»

Et rahvusprintsiip on valikul üks määravamaid, sai selgeks Katja (Energ) arvamusest: «Valisin Jegorovi ja Moronovi poolt, nende vaated on mulle lähedasemad ja leian, et nad on küllalt õiged mehed Moskvas Eesti asja ajama.» Jaak (T-tead) ja Hela (K-tead) olid valinud eesti mehed, aga mõlemad oleksid eelistanud Leissoni kui aatemeest, kes südamele ikka lähemal.

Sobivasti saabus valimisjaoskonda ka Mikk Titma, kes oli lahkelt nõus kommenteerima oma valikut: «Valisin kõhkluseta Hazaku ja Mikiveri poolt. Leissoni kõrvalejäämine seda ei mõjutanud. Hindan Enn Leissoni kui julget kodanikku ja meest, kes teeb TVs väga tänuväärset tööd. Hazak on siiski professionaal, temast võiks saada üks efektiivsemaid mehi meie parlamendimeeskonnas. Samal ajal on ta väga inimlik ja suudab tajuda poliitilise kompromissi ulatust. Mikiveri tuli kunagi veenda kandideerima asuma, aga praegusel hetkel oleks ta üks tõenäolisemaid mehi, kes Rahvasaadikute Kongressil sõna saaks ja seda väärikalt ka teeks.» Palvele kommenteerida ülaltoodud tudengiarvamusi, vastas Mikk Titma, et meie demokraatias on populismi väga palju. Eks see ole tõesti nii, seda näitab ka Kogani suur edu ja Savisaare mäekõrgune võit Alliku üle. Eirata seda aga ei tohi, eriti nüüd uute kandidaatide esitamisel ja eelseisvas valimisvõitluses. Kohtumiseni uutel valimistel.

RAUL MALMSTEIN

PÖÖRDUMINE KÕIGI TPILASTE POOLE

18. jaanuaril 1989 ENSV Ülemnõukogu istungjärgul vastuvõetud keeleseaduse rakendamise esmaste abinõude kohta võttis ENSV Ministrite Nõukogu 8. veebruaril vastu vastava määruse. Selles määruses nähakse esmase ülesandena eesti keele kui riigikeele õiguste taastamist ja nõutakse vastavatele töötajaskategooriatele esitatavate keelealaste kutsenõuete väljatöötamist suhteliselt lühikese aja jooksul. (Keelenõuete näidiskategooriad ilmusid 10. veebruaril «Rahva Hääles» ja «Noorte Hääles»).

Keeleseaduse rakendamise konkreetse juhendi väljatöötamiseks TPI jaoks moodustas õpetatud nõukogu hiljuti töögrupi. Töögrupi nimel pöördun kõigi TPIlaste poole palvega MÕELDA TÕSISELT meie, s. t. TPIs kujunenud keelesituatsiooni üle ja teha selle parandamiseks konkreetsed ettepanekud. Seejuures arvestatagu, et vene elanikkonnalt eesti keele oskuse nõudmise kõrval hakatakse sõltuvalt ametikohast ka eestlastelt nõudma piisavat vene keele oskust. Enesestmõistetavalt eeldavad paljud ametikohad lisaks veel mõne võõrkeele oskust.

Üldist keelesituatsiooni mõjutavad otsese keeleoskuse kõrval ka muud tegurid, näiteks üldine emakeele oskuse tase ja selle kasutamise korrektsus igapäevatöös; instituudisisese kirjavahetuse, info ja telefoniga suhtlemise korraldus; väljastatavate dokumentide keel; keeleoskuse osatähtsus vastuvõtueksamitel; keeleõppimise korraldus õppeplaanides; keelteõppimise võimalus väljaspool õppeplaane jne.

Et Teie ettepanekute kaalumiseks-arvestamiseks jääks piisavalt aega, palun need kirjalikult esitada hiljemalt 7. aprilliks s. a., kas teadussekretär Viivi Russile või allakirjutanu nimele ehituskonstruktsioonide kateedrisse (3. korpus, tuba 229).

Dotsent ENNO SOONURM

ISESEISVUSPROPAGANDAST

Armas eesti rahvas ja teised tublid eestimaalased!

On veebruar ja seega ajakohane aeg rääkida iseseisvuspropagandast — propagandast, mis toidab mõtet, et Eesti võiks olla iseseisev riik väljaspool N. Liitu. Jutt pole mitte sellest, mida ütlevad pagulased või mõned rühmitused Eestis. Põhiline iseseisvuspropaganda tuleb meile väljastpoolt eestlaste ringi. See tuleb ühe imperialistliku suurriigi pealinnast ja on aastakümneid paratamatult mõjutanud kõigi eestlaste mõtlemist. Selle pealinna nimi on Moskva.

Jah, kõige võimsam iseseisvuspropaganda tuleb meile Moskvast. See, mis meile Moskva poolt ligi 50 aasta jooksul on osaks saanud — see on see lakkamatu propaganda, mis suurt osa eestlasist paneb üht uuesti mõtlema iseseisvusele. Muidugi mitte kõik eestlased ei mõtle iseseisvusele — ainult ligi miljon meist. Üle jääb veel mitu eestlast.

Kui Moskva käsul küüditati ühel 14. juunil 10 000 eestimaalast — eestlasi, venelasi, juute ja teisi — siis oli see võimas propaganda eesti iseseisvuse kasuks. Kui 12 000 Punaarmeesse mobiliseeritud eestimaalast suretati enne rindele jõudmist, s i i s pani see mehi mõtlema iseseisvusele. Kui kümneid tuhandeid küüditati ühel märtsinädalal, siis oli see talurahvale suunatud iseseisvuspropaganda. Kui kõik Eestis sündinud eestlased kõrvaldati Eesti NSV valitsusest 1952. a., siis oli see iseseisvuspropaganda eesti marksistide suunas. Oleme saanud mitte-Eesti mitte-nõukogude mitte-sotsialistlikuks mitte-vabariigiks.

See kõik oli muidugi küll Stalini ajal. Teame, et mitte ainult meie, vaid ka Venemaa, ka Moskva, kannatasid stalinismi all — ja veel pikemat aega kui Eesti. Jah, lisaks poolakaile kannatas natsismi all ka palju sakslasi. Aga poolakad ei viinud natsismi Berliini, vaid ikka vastupidi. Ka meie ei viinud Moskvasse stalinismi; küll aga toodi stalinism Eestisse Moskvast. Natsismi-süü lasub ikkagi seal, kus see sai tekkida, ja stalinismi-süü seal, kus stalinism sai tekkida.

Lähme aga edasi. Kas iseseisvuspropaganda Moskvast lakkas pärast Stalini surma ja hilisemat stalinismi poolikut taunimist? Ei lakanud. Kui meie majandus allutati pisimaski detailis Moskvas asuvaile asutustele, siis pani see meid mõtlema iseseisvusele. Kui meile rajati meile kahjulikke tööstusi, siis pani see meid mõtlema iseseisvusele. Kui mitmesugused immigratsioonipumbad miljoneid inimesi Eestisse sisse ja enamasti jälle välja pumpasid, siis pani see tõmbtuul meid mõtlema iseseisvusele. Kui meie omakeelset asjaajamist ahistati, siis pani see meid väga kõvasti mõtlema iseseisvusele.

See Moskva propaganda on olnud tõhus. Me mõtleme iseseisvusele. Ja kogu aeg põrkume ikka jälle Moskvast lähtunud nähetele, mis mõjuvad iseseisvuspropagandana.

Iseseisvusele mõtlemine ei tähenda veel, et iseseisvus võetaks otseseks ja selgeks sihiks. Seda ei ole näiteks Eestimaa Rahvarinne teinud. Veel vähem tähendab see, et leitakse teid iseseisvuse saavutamiseks antud oludes. Sellist teed pole näiteks Eesti Rahvuslik Sõltumatuse Partei leidnud. Ei ole märgata, et kellelgi oleks retsepti iseseisvuse peatseks teostamiseks, olgu see möödunud iseseisvuse taastamine või uue iseseisvuse kujundamine. Aga me mõtleme iseseisvusele peaaegu kõik.

Kõige rohkem paneb meid mõtlema iseseisvusele, kui meid süüdistatakse iseseisvusele mõtlemises. Aegajalt tuleb mõni Moskva hääl välja oma arust sünge kahtlustusega, et kõik eestlased, kes taotlevad kriipsugi võrra rohkem omavalitsust, mõtlevad iseseisvusele väljaspool N. Liitu. Et anna aga eestlastele väike sõrm ja nad võtavad terve käe. Jah, võtavadki terve käe — omaenda käe, mis aastakümneid on olnud viimse sõrmeni seotud. Eks me ole ju ka omalt poolt kogenud, et anna Moskvale baasid Paldiskis ja ta võtab kogu Eesti. Küsimuses on nüüd, kas saame oma käed tagasi lahti N. Liidu raames, või on selleks vaja vähemalt Ungari staatust.

Lugupeetud moskvalased! Kui arvestada sellega, mida teie valitsus meile ja teile endile kaela on toonud, siis peaksime ju purupüsti peast põrunud olema, kui meil iseseisvus üldse mõttessegi kah ei tuleks! Kui teie mõtlete oma kannatustele stalinismi ja stagnatsiooni ajal, kui te hakkaksite selle lisaks ka võrdlema moskvalaste praegust elu-olu Londoni, Viini või Helsingi omaga, siis hakkakste isegi teie seal Moskvas mõtlema Moskvast lahkulöömisele, kui see vaid oleks loogiliselt defineeritav. Miks ei peaks siis meie sellele variandile vähemalt mõtlema, ka kui see variant ei peaks paistma teostatavana? Ah et see näitab, et me ei armasta teid seal Moskvas küllalt? Olge rahul sellegagi, et suhtume teisse jahedalt. Arvestades sellega, mida oleme Moskvast saanud, on seegi juba rahuldav samm Uue Testamendi praktiseerimise poole.

Aga iga kord kui kuuldub Moskvast taas etteheide, et suuremat omavalitsust taotledes me mõtleme iseseisvusele, siis meenub jällegi, et olukord N. Liidus on tõesti selline, et me peaksime vähemalt mõtlema iseseisvusele. Ja mitte ainult eestlased, vaid ka teised eestimaalased. Saksa keelt kõnelevad šveitslased ei näe omal tulevikku Berliini või Bonni juhtimisel. Neil on väikese Šveitsi raames parem elu. Miks peaksid siis vene keelt kõnelevad eestimaalased ilmtingimata nägema oma tulevikku Moskva juhtimisel? Kui keel pole ohus, tuleb arvesse palju teisi huvisid.

Ainus, mis paneks meid natuke vähem mõtlema iseseisvusele, on kui saame kiiremas korras oma majanduse, oma raha, oma posti, oma sisseränu-kontrolli, oma kodakondsuse, omad piirivalverügemendid ja oma konsulaaresindused välismaal (kaasa arvatud teistes N. Liidu osades). Kui me saame N. Liidu raames kõike seda ihaldatavat, mida iseseisvus võiks anda, iseäranis — peremehetunde ja meie omast tööst oleneva elatustaseme. Jah, s i i s vaatame, mis edasi saab. See pole sugugi mingi garantii, et me ka siis lakkame mõtlemast iseseisvusele. Aga iga viivitus täieliku omavalitsuse andmisega on Moskva poolt jatkuv iseseisvuspropaganda — propaganda, mis toidab mõtet, et Eesti võiks olla iseseisev riik väljaspool N. Liitu ja et siis kõigil eestimaalastel oleks parem elu kui praegu.

(Kiri on kirjutatud 9. 02. 89.)

REIN TAAGEPERA

KUIDAS TEADUST JUHITAKSE?

Tänapäeva tehnikateaduses toimub eraldumine järjest kitsamate erialade raamidesse. Teaduse tunnetuslik, kultuuriline ja üldinimlik funktsioon sealjuures taanduvad. Tingib seda Le Chatelier' printsiip või mõni muu seadus — see on küsimus omaette. Oluline on, et praegu kehtivad reeglid neid asju ei soosi ja saaduse vari ja mittemõistmine on tegijale teinekord päris mugavad. Tänasele tehnikateadlasele on esmatähtis omada kanalit keskusesse.

Rahulolematus niisuguse sõltuvusega on juba väljenduse leidnud enegeetikateaduskonna ettepanekutes (TP Nr. 31. 28. okt. 1988.). Järjest suuremat muret kraadi omava teaduskaadri vähenemise pärast tunneb instituudi juhtkond. Omalt poolt arvan mõnegi kraadi jäävat meil kaitsmata just sellepärast, et protseduuri juurde kuuluvad bürokraatlikud ja teadusevälised lisandid pole igaühele eetiliselt vastuvõetavad. Teaduslikest kraadidest rääkides tuleb muidugi meenutada seda, et nende üle on palju ja tulemustevaeselt vaieldud.

Tekib küsimus, miks me ikka peame aastaid endi keskel elanud ja tööd teinud mehele hinnangut nõutama Moskvast või veelgi kaugemalt, kus selle aluseks võetakse 2—3 oponendi soostuv arvamus ja nõukogu hääled, kes asjaosalist näeb esimest ja viimast korda?

Kaitsmisnõukogude loomine omas majas kõikide siin viljeldavate teaduseharude tarbeks käib meil ilmselt üle jõu. Seda siis, kui kinni pidada kehtivatest üleliidulistest nõuetest, erialade ja kraadide nomenklatuurist. Kui meil on instituudis õ p e t a t u d n õ u k o g u, mis kõige kõrgemal tasemel esindab läbilõikes kõiki meie peamisi teadusesuundi, Kunagi kaitsti selle ühe nõukogu ees töid igast valdkonnast. Nüüdseks, jah, on teadus läinud palju edasi, aga kas tahab keegi väita, et teadlased ise on selle juures jäänud ikka vanale tasemele? Instituudi nõukogul tervikuna on vabariigi iga teaduri kohta alati rohkem informatsiooni kui voolumeetodil töötaval erialanõukogul kusagil keskuses. Olles võib-olla vähem kategooriline kitsaste erialaste finesside hindamisel, oskab nõukogu seda paremini määrata töö üldkultuurilist taset, tema kohta eesti tehnikateaduses. Kraadikaitsjat sunnib aga kõrge eruditsiooniga «mittespetsialistide» ette astumine hoopis tõsisemalt mõtlema oma erialaste tõdede korrektse ja arusaadava eestikeelse esitamise peale.

Niimoodi kättevõideldud teadusekraad oleks piisavalt kaalukas nii ametisuhete selgitamisel kui väljaspool neid. Selle omistamiseks, arvestamiseks ja kasutamiseks Eesti piirides ei teki mingeid ületamatuid takistusi. Millise maine saab TPI doktor (või kuidas nimetame) väljaspool, see oleneb ennekõike asjaosalistest enestest. Ja endastmõistetavalt ei sega niisugune kraad kellegi jõudmist teaduse «liidulisele» tasemele mõne erialanõukogu ees.

Omistades suhteliselt suuremat kaal töö k o h a p e a l s e l e tähendusele ja tema interdistsipliinile, üldistavale osale, peab nõukogu siiski kompromissitult jääma teadusliku töö nõuete juurde. Kraad ei tohi taanduda aunimetuseks, mida jagatakse ringkäenduse korras. Usun õpetatud nõukogusse, kes on võimeline niisugusele tendentsile vastu seisma, kehtestab vastavad nõuded ja protseduurireeglid ja suudab eraldada publitsistikat tõsimeelsest uurimistööst.

Kui nüüd kirja pandu veel kord järele mõelda, tekib loomulikult küsimus: mis see annab ja on seda tüli vaja? Aga teisest küljest: kui arvame kunagi saavat omi asju ise otsustada ja ajada igas muus küsimuses, kas oma intellektuaalse taseme jätame ka siis musta oponendi määrata?

LUI PIKKOV
keemiatööstuse protsesside ja aparaatide kateeder

TALLINNA TEHNIKUMI 75. AASTAPÄEV LÄHENEB

TRTK TT TTÜ

«Tehnikakõrgkooli ajaloo alguse ja asutamisaasta tähendus väljub antud kõrgkooli seinte vahelt ja ületab meie aja piirid nii mineviku kui ka tuleviku suunas. Seepärast peab asutamisaasta määramisel arvestama teiste tehnikakõrgkoolide vastavaid kogemusi ja vältima kohalike momendisituatsioonide mõjutusi. Tehnikakõrgkooli ajaloo pikkus on mitte ainult antud kõrgkooli soliidsuse ja prestiiži küsimus, vaid mingil määral ka kogu regiooni tehnilise taseme mõõt, potentsiaali hindamine. Kuna mõõdupuu peab olema kõigi jaoks ühine, siis tuleb kasutada ühtset metoodikat asutamisaasta määramisel ja ajaloo käsitlemisel».

Nii kirjutasin 1980. a. ja pean vajalikuks seda siin korrata seoses TPI ajaloo tähtsate üksiksündmuste aastapäevadele kahtlase väärtusega nimetuste omistamisega. 1986. aastal mõni ajakirjanik kirjutas «50. sünnipäevast». Kas aastal 1993, s. t. 7 aastat hiljem hakkame rääkima juba «75. sünnipäevast»? 75. aastapäev ei ole ametlik juubel ja ei anna suuri täiendavaid summasid uute ühiselamute ehitamiseks jne. Seepärast tuleb karta mõni aasta hiljem «Nõukoguliku TPI 50. ametliku juubeli» tähistamist näiteks ühiskonnakateedrite täiskomplektist alates. Nõukoguliku Moskva Energeetikainstituudi 50. juubeli pretsedent on teada.

Tallinna tehnikakõrgkooli ajaloo erinimelisi aastapäevi on tähistatud juba mitu korda. 1925. a. tähistati Raudtee Tehnikakooli 45. aastapäeva; 1928. a. Tallinna Tehnikumi 10. aastapäeva; 1930. a. Raudtee Tehnikakooli 50. juubelit väliskülalistega. Aastal 1968 katkestas J. Käbin telefonikõnega Tallinna Tehnikumi 50. aastapäeva tähistamise mitmeaastased ettevalmistustööd, kuid aastapäeva tähistati vaikselt siiski. 1980. a. tähistati tuhandete inimeste osavõtul terve aasta jooksul rea üritustega Raudtee Tehnikakooli ja TPI 100. aastapäeva; 1986. a. tähistati Tallinna Tehnikainstituudi 50. aastapäeva, mille orgkomisjoni kuulusid esindajad ENSV valitsusest. Kaks aastat hiljem 1988. a. tähistati TPI Muinsuskaitse Klubi organiseerimisel mitme üritusega Tallinna Tehnikumi 70. aastapäeva.

Esmakordselt tekkis arusaamatus meie õppeasutuse asutamisaastaga 1890ndate aastate algul, kui õigeusklikud õppejõud ja ametnikud ajutiselt ei tahtnud tunnistada luteriusuliste õppejõududega (baltisakslastega) komplekteeritud ja nende poolt ülalpeetud tehnikakooli töötamise esimest aastakümmet. Nüüd on vastupidiseid arvamusi — kas ikka tunnistada õigeusklike spetsialistide panust eestlaste tehnikahariduse edendamisel. Kasutagem siiski nii baltisakslaste kui ka venelaste 19. sajandi tehnikahariduse alaseid teeneid ära selleks, et tõhustada vastulööke Venemaal viimase ajani levitatavatele «andmetele» kirjaoskuse puudulikkusest Eestis enne 1940. a. okupatsiooni.

Nii Tallinna Raudtee Tehnikakool kui ka Tartu Ülikool olid enne 1918. a. komplekteeritud valdavalt muulastest õppejõududega eestlastest mittesõltuvail põhjustel. Kuid tehnikakooli õpilastest sageli rohkem kui pooled olid eestlased. Selle kooli lõpetanud spetsialistid moodustasid isegi veel 1920—1930. aastatel kuni 75% Eestis töötanud ametlikult registreeritud kutseõigustega tehnikutest.

Veebruaris 1918 Permi evakueeritud Raudtee Tehnikakooli asemel asus tehnikaõpetust sama aasta septembris jätkama **Tallinna Tehnikum.** See kavandati suurema erialade arvuga õppeasutusena. Valmistati ette erineva tasemega spetsialiste: mehaanikuid, tehnikuid, kuid peamiselt siiski insenere. Raudteetehniliste ainete laialdase lülitamisega õppeplaanidesse, tehnikute ja kaubalaeva mehaanikute (aurumasina masinistide) ettevalmistamisega jätkas tehnikum otseselt tehnikakooli tegevust. Paljud endised tehnikakooli õpilased ja ka selle lõpetanud jätkasid õpinguid Tallinna Tehnikumis ja lõpetasid selle inseneridena. Mõnedest kujunesid välja õppejõud Tallinna Tehnikumis, Eesti Vabariigi Tallinna Tehnikaülikoolis ja ka TPIs, nagu näiteks dotsent kateedrijuhataja **Richard Ambros, Johannes Taimsalu, Theodor Ussisoo.** Raudtee Tehnikakooli endistest õppejõududest töötas tehnikumis **Johannes Russvurm.** Tehnikakooli lõpetanud **Karl Virma,** kauaaegne Tallinna abilinnapea, oli hoolekogu kaudu aktiivne Tallinna Tehnikumi rajaja. **Arnold Männiko** õppis Raudtee Tehnikakoolis, siis Tallinna Tehnikumis ja 1937. aastal võeti vastu tehnikainstituuti, Eesti Üliõpilaste Seltsi tegevliikmeks jne. Tallinna Raudtee Tehnikakooli ja Tallinna Tehnikumi personaalne, kronoloogiline, asukohaline, erialane ja tasemeline järjekestvus on tugev. Veelgi laialdasem ja tugevam on Tallinna Tehnikumi ja Eesti Vabariigi Tallinna Tehnikainstituudi järjekestvus, mis ei ole spetsialistides kunagi kahtlusi tekitanud.

Faktid tõendavad, et TPIl on olnud palju erinevate nimetustega aastapäevi, kusjuures algüritus oli kas 1880., 1918. **või** 1936. aastal. Aastapäevi saab ka edaspidi olema ilmselt samadest algaastatest lugedes, nii et iga põlvkond saaks juubelit või ümmargust aastapäeva tähistada. Nimetagem neid alati õigete nimedega, et tekiks **terviklik ja kokkusobiv aastapäevade süsteem. 1993. aasta 17. septembril** saab olema järgmine — «eestikeelse tehnikakõrghariduse alguse või Tallinna Tehnikumi 75. aastapäev», kuid mitte «TPI 75. asutamisaasta», kuna TPI on siis juba 113 aastat vana. Tallinna Tehnikumi aastapäev on TPI kõrgkoolietapi alguse aastapäev. Tähistagem seda väärikalt, uue ajalooraamatuga ja ehk saab ka uue ühiselamu 1993. aastaks.

Ärgem unustagem seejuures, et järgmisel sajandil uuel rektoril peab ka olema võimalus tähistada näiteks TRTK 125. aastapäeva 2005. aastal. Ilmselt on siis jälle suur puudus kaasaegsete õppehoonete järele.

LEO ÕISPUU
TPI Muinuskaitse Klubi aseesimees

MIS SIIS NÜÜD SAAB?

Kõik asjast huvitatud on küllap kursis, et suure tõenäosusega kõrgkoolidest enam sõjaväkke võtma ei hakata. Seoses sellega on tekkinud kaks täiesti vastandlikku suhtumist ka meie instituudis — neljanda-kolmanda kursuse poisid nõuavad Tartu varianti, esimene kursus koos potentsiaalsete tudengitega keskkoolist vaatab kartustundega sellistele muudatustele, mis tähendavad neile ajateenistust NAs.

Sügisest saadik on üle kõigi kolme Balti vabariigi käinud võitlus «sõjaline fakultatiivseks», s. t. valikuvõimalust konstitutsioonilise sõjaväekohustuse täitmiseks (kateedris reservohvitseriks või kroonus reamehest seersandiks saamine.) «TPI relvavabaks» on nii meie rektoraadile kui ka Hariduskomitee esimehele Väino Rajangule esitanud Leedus vastu võetud otsused, kus pole küll veel fakultatiivkursusele üle mindud, küll aga on paljud asjad vabariigi piires paika pandud (tüdrukutele sõjalise hariduse andmise lõpetamine, stipendiumi ja keskmise hinde sõltumatus sõjalisest, tundide arvu vähendamine kateedris nende üleviimisega sõjaväelaagrisse jne.). Kui V. Rajangule esitasime plaani sõjalisevabade kõrgkoolide kohta, mis tähendaks seda, et kogu õpiaja jooksul ei ole mingit ohtu «povestkat» saada või sõjalise kateedriga pistmist teha ja pärast kõrgkooli lõpetamist on igal meesterahval võimalus valida kuuekuuliste reservohvitseri kursuste (laager sealhulgas) või aastase sõjaväeteenistuse vahel, siis kuulsime vastuseks vaid niipalju, et Hariduskomitee on niigi palju üleliidulistest sätetest kõrvale kaldunud ja, et praegu on ikkagi kaks varianti: kateeder või ajateenistus. Sõjalise eraldamine kõrgkoolist tooks ju kasu nii kaitsevõime tugevdamisele kui ka haridussüsteemi täiustamisele. Kahjuks on leedukad haridussüsteemis meist hakkajamad olnud, kuigi Eesti võis kõigepealt 16. novembri suveräänsusdeklaratsioonist uhkust tunda.

Sõjaväeskäinud poisid peavad praeguse süsteemi juures läbima mõlemad variandid. On täiesti selge, et see on ülekohtune. Kui nüüd taotleda sõjalise kateedri sulgemist või alustada boikotiga, siis ka kateeder suletakse. (Lähemal ajal toimub üleliiduliselt mitmete kateedrite sulgemine ja rahutused viivad meie instituudi kiiresti sellesse nimekirja.)

TRÜkad apelleerivad sellele, et kui nii lühikese ajaga tuli kõne alla kateedri sulgemine, siis nelja aastaga võideldakse välja ka palju inimsõbralikum variant sõjaväekohuse täitmiseks kõrgharidusega inimesele. Nelja sellepärast, et siis lõpetavad esimesed poisid, kes pole sõjaväes käinud. Suhtun sellesse versiooni kahtlevalt. Kui tegu on kateedriga, siis olgugi seal tegemist kahekordse alluvusega (Kaitse- ja Haridusministeerium), allub ta ikkagi mingil määral rektoraadile ja me saame toimuvat kontrollida. Liidu armees käib praegu küll isikkoosseisu vähendamine, aga loota, et nelja aasta pärast kõrgharidusega inimesi sõjaväekohustus üldse ei puuduta või, et võimaldatakse teenida Baltikumis ja eraldi kaheksateistaastastest mägede poegadest, on naiivne. Sellepärast, **pean sõjalise kateedri sulgemist praegu ebaõigeks. Peame mõtlema ka teistele — järelkasvule! Instituudi pädevuses on alati vastu võtta otsus sõjalise kateedri likvideerimisest, kas see on aga lahendus ja kas õnnestub vajaduse korral kateedrit taasavada, on kahtlane.** 10. märtsi TRÜ ajalehes kirjutab arstiteaduskonna üliõpilane Peets oma vastuseisust sealse sõjalise kateedri sulgemise kohta. Ei saa nõus olla väitega, et ohvitserikutsest loobudes pole meil vajalikul hetkel võtta sõjaliselt harituid, teisi juhtima sobivaid mehi.

Esiteks. Praegusel kujul saadav sõjaline haridus ei võimalda tänapäeva sõjatehnikaga end kodus tunda.

Teiseks. Kuni eesti poistel pole garantiid, et nad sel vajalikul tunnil ei pea mitte Sahhalini saart või Nicaraaguat kaitsma, vaid võivad Maarjamaa eest lahingusse minna, pole mõtet loota aktiivsust ohvitseriks õppimisel.

Mis siis ikkagi edasi saab? Leian, et sõjaväeskäinud poisid on sunnitud ära kannatama neile osaks saanud «topeltkoormuse» ja kaasa aitama kateedri inimsõbralikumaks muutmisele. 21. märtsi «Noorte Häälest» võisime pealkirja all «Lõuad pidada ja edasi teenida?» lugeda järjekordset lugu eestlaste kannatustest vene sõjaväes (mina ei jaga intervjueeritu kõiki seisukohti!). Teame, et analoogilisi juhtumeid on palju. Ärgem siis meie, vanemad poisid, suhtugem nendesse probleemidesse ükskõikselt. **Eriti valus on kohata suhtumist «ma ju varsti lõpetan, misjaoks siis võidelda».** Siit algab muide kogu meie instituuti puudutav valus probleemide ring, mis on väga lai teema ja siinkohal käsitlemist ei leia.

Parem on ikkagi kolme kursuse vältel päev nädalas sõjalise kateedrit külastada kui tänapäeva NAs teenida. Juba sügisest hakkavad sõjalises käima esimesed poisid, kes pole sõjaväge läbi teinud (kui muidugi vahepeal kateedrit ei suleta ja poisse sõjaväkke ei võeta). On olemas reaalne oht, et olukord võib kujuneda samasuguseks nagu oli aastaid tagasi, kui käis sõna otseses mõttes üliõpilaste türanniseerimine kateedri ohvitserkonna poolt. Neljas ja viies kursus mäletab kindlasti vana kodukorda! Ei tohi lubada, et kõlaksid ähvardused *à la* «kui te korralikult kohal ei käi — lähete sõjaväkke!»

Boikotinädala alguses saime sõjalise kateedri ülemalt polkovnik Gladõševilt ja õppeprorektor Valdek Mikkalilt mõned lubadused olukorra parandamiseks, mis fuajees stendil on kõigile lugeda. Nõuame rektoraadilt nende lubaduste fikseerimist paberil vastava inimsõbraliku kodukorra kehtestamisega sõjalise kateedris! Teame kõik, et sõjamehed on kanged lubama, kasutagem nüüd lubatut, nõudes rangelt selle täitmist. Nõuame, et vastuvõetavad muudatused (narjaadide kaotamine, akadeemiline õppesüsteem, kuuetunnine tööpäev jne.) jääksid kehtima ka sõjaväes mittekäinutele!

Lugupeetud tudengid! Kui te saate tunda sügavalt solvavat suhtumist mõne sõjalise kateedri ohvitseri poolt, siis ärge jätke seda enda teada. Üks võimalus olukorra parandamiseks on ohvitserkonna järkjärguline välja vahetamine (näiteks, eestlastest ohvitseride vastu). **Mõnitavast suhtumisest palume kohe avalikkusele teatada, et siis koos konkreetse mehe vastu võidelda.**

Huvitav, kuidas oleks tsiviilkaitse reorganiseerimise ja sõjalise kateedri õppejõudude atesteerimise korraldamisega?

Kas tõesti tuleb paluda ja nõuda meile normaalse hariduse andmist haridusjuhtidelt, kelle kohus see ju tegelikult on?

SULEV ALAJÕE
«TPI relvavabaks»

OTTOMAR MADDISON 110

Tallinna vana tehnikumi ja Tallinna Tehnikaülikooli õppejõudude seas oli professor Ottomar Maddison üks silmapaistvamaid isiksusi. Tema autoriteet põhines ulatuslikel teadmistel, suurtel praktilistel inseneritegevuse ja pedagoogitöö kogemustel ning kõrgel nõudlikkusel. Oma meenutustes kirjutab üks tema õpilasi, hilisem TPI ehitusteaduskonna professor Leo Jürgenson:

«Prof. Maddisoni tulek tõi kogu koolile uut hoogu ja enesekindlust. Kohe algas tugevuslabori sisustamine: ilmusid toredad ja vägevad materjalide treimise masinad, mis osalt on töös tänini... Süsteemikindel, selge ja loogiline seletus koos sagedaste küsimustega kuulajatele... See kõik nõudis pingelist tähelepanu.»

Ottomar Maddison sündis 31. märsil 1879 Tallinnas kingsepa perekonnas. Pärast Tallinna Peetri Reaalkooli lõpetamist 1899 pääses ta pingelises konkursis **Peterburi Teedeinseneride Instituuti,** Tsaari-Venemaa ühte autoriteetsemasse tehnikaülikooli. 1906 lõpetas Ottomar Maddison instituudi kiitusega ning ta nimi kanti instituudi marmortahvlile. Ta on osalenud paljude suurte teras- ja raudbetoonsildade projekteerimisel ja ehitustööde juhtimisel (Peterburi lossisild üle Neeva, mitu raudteesilda üle Volga, Dnepri, Irtõši jt.). 1918 ilmus monograafia sillasammaste vundamentide püsivuse kohta ning väitekiri teekõveral paiknevate raudteesildade projekteerimise alal. Viimase alusel omistati O. Madissonile inseneriteaduste doktori kraad ning ta valiti Peterburi Teedeinseneride Instituudi adjunkprofessoriks. 1919 määrati ta ühtlasi instituudi prorektoriks.

Eestisse pöördus O. Maddison tagasi 1921. aasta kevadel suure vaimse pagasiga. Kohe asus ta aktiivselt tegevusse Narva raudteesilla ehitustööde ettevalmistamisel ning oli 1922—1924 tööde vastutav juhataja ja järelvalvaja. Samal ajal määrati ta Tallinna vana tehnikumi määraliseks õppejõuks. 1922. aastal ehitusosakonna ja materjalide proovimise laboratooriumi juhatajaks. Tal on suured teened tehnikumi õppetöö viimiseks kõrgkooli tasemele. **O. Maddison oli 1923. aastal tegevust alustanud Riikliku Katsekoja organiseerijaks** ja selle direktoriks kogu tegevuse aja jooksul. Selle aja laboriseadmed olid maailmatasemel, osa neist on käigus veel praegugi. Vana tehnikumi likvideerimise ja Tartu Ülikoolis tehnikateaduskonna tegevuse perioodil oli **O. Maddison Tartu Ülikooli professoriks.** Samal ajal pidas ta raugematut võitlust iseseisva tehnikakõrgkooli taastamiseks, 1936. aastal sai teoks Tallinna Tehnikainstituudi (alates 1938. aastast Tallinna Tehnikaülikool) loomine ning O. Maddison määrati tehnilise mehaanika ja raudkonstruktsioonide korraliseks professoriks ja ühtlasi tugevuslaboratooriumi juhatajaks. **1940. a.** kinnitati O. Maddison Tallinna Tehnikaülikooli ehitusmehaanika ja konstruktsioonide kateedri juhatajaks, kellena ta töötas kuni kateedrite reorganiseerimiseni 1949. aastal. Sõjajärgsetel aastatel (1944...47) oli ta ühtlasi TPI ehitus- ja mehaanikateaduskonna dekaan. Prof. O. Maddisoni juhtimisel pikka aega tegutsenud ehitusmehaanika (ja ehitusmaterjalide) ning ehituskonstruktsioonide ühine kateeder on jätnud püsiva jälje nüüd eraldi tegutsevate kateedrite teadus- ja õppetöösse. Erinevalt paljudest teistest N. Liidu tehnikakõrgkoolidest on TPIs nii tavaliste kui ka uudsete konstrktsioonide arvutamise konstrueerimise küsimused omavahel tihedalt seotud. Tema käivitatud kohalike ehitusmaterjalide uurimissuunast on tänaseks välja kasvanud põlevkivituhk-gaasbetooni ning põlevkivituhk-portlandtsemendi tootmine.

1945 anti O. Maddisonile Eesti NSV teenelise teadlase aunimetus, 1946 valiti ta vastasutatud ENSV Teaduste Akadeemia tegevliikmeks ning füüsika-matemaatika ja tehnikateaduste osakonna juhatajaks. Olles stalinismiaja valitsusvõimudega ning instituudi juhtkonnaga teatavas opositsioonis, ei pääsenud ka Ottomar Maddison süüdistustest «kodanlikus natsionalismis». Tänu akadeemiku tiitlile toimus 1947. aastal üleminek dekaani ametikohalt TPIs ENSV TA Ehituse ja Arhitektuuri Instituudi direktoriks küll suhteliselt sujuvalt, kuid 1949. aastal oli ta sunnitud loobuma ka kateedrijuhataja ametist. Tänu teaduskonna selleaegse dekaani prof. H. Laulu initsiatiivile säilisid kateedri tihedad sidemed akadeemik O. Maddisoniga kuni akadeemiku surmani 30. jaanuaril 1959. aastal.

VALDEK KULBACH
ehituskonstruktsioonide
kateedri juhataja

IN MEMORIAM

SALMAN STRAŽ
14. 09. 1927—14. 03. 1989

Majandusteaduse doktorite teokast perest kadus manalateele statistika kateedri professor Salman Straž.

Salman Straž oli elupõline tallinlane. Siin ta sündis ja käis koolis, õppis TPI majandusteaduskonnas, mille lõpetas 1949. aastal. Seejärel töötas ta õppejõuna Tallinna Kaubandustehnikumis, Tartu Ülikoolis ja lõppeks ainult pisut vähem kui veerand sajandit TPIs.

Salman Straž oli aktiivne teoinimene: ei olnud probleemi, mille lahendamisele ta oma mõtte- ja tahtepanust ei andnud, tuli see siis teadusest, IMEst või igapäevaelust. Pikki aastaid vedas ta ÜTÜ ringi juhendaja koormat, innustades üliõpilasi teaduseteedele juba õpiajal. Õppejõuna tunnustati ta sügavat eruditsiooni ning emotsionaalset, kuulamiselesundivat edastamisoskust, aga samuti ta nõudlikkust.

Nõudlik oli S. Straž eelkõige iseenda vastu. Tal ei olnud poolikuid, läbimõtlemata ideid, loenguid ega ka teadustöid. Ta elutööks oli rahva elatustaseme, tarbimise ja turusuhete uurimine. Indeksiteooria arendamises on tal tunnustatav osa. Ta teadustööd pälvisid vabariikliku A. Veimeri nimelise preemia ja üleliidulise rahvamajandusnäituse medali.

Kolleegi ja sõbrana oli S. Straž ehk meie «Sam» oma kateedris asendamatu. Ta oli meie ühiste suviste Eestimaa tundmaõppimise matkade aktiivne juht. Ta oli meie kateedri süda, mis halva saatuse tahtel nii ootamatult ja vara seiskus, kuid meie südameisse jääb ta alati.

Kolleegid
statistika
kateedrist.

KORP! «LEOLA» ALUSTAS UUESTI

Korp! «Leola» asutati 16. oktoobril 1920. aastal esimese üliõpilasorganisatsioonina Tallinnas ja esimese korporatsioonina Eesti Vabariigis. Värvideks valiti violett, kollane ja valge.

Korporatsioon tegutses kõrgema tehnilise õppeasutuse — Tallinna Tehnikumi ja aastatel 1936—1940 Tallinna Tehnikainstituudi, Tehnikaülikooli ja Polütehnilise Instituudi juures. Liikmeteks olid tehnikaüliõpilased ning vilistlasteks insenerid ja arhitektid. Auvilistlasteks valiti Tallinna Tehnikumi (kõrgema) mitmed juhtivad õppejõud eesotsas direktori Hermann Reieriga. Konvendi korter asus Toompeal, Toomkooli tänav 15.

Korporatsioon «Leola» võttis aktiivselt osa kõrgema tehnilise õppeasutuse Tallinnas taastamise ettevalmistamisest pärast Tallinna Tehnikumi (kõrgema) sulgemise otsuse vastuvõtmist Riigikogu poolt 1933. a. Arendas rahvusvahelist üliõpilasvahetust eriti Ungari ja Poola kõrgkoolidega ning osales aktiivselt Tallinna ja Tartu Üliõpilaskondade üritustes.

Alates 20. veebruarist 1989. a. jätkab korporatsioon «Leola» oma 1940. aastal katkestatud tegevust. Esimesel koosolekul 28. veebruaril oldi uuesti koos ning ühiselt uute liikmetega ja külalistega seati sihte eelseisvaks tegevuseks, pidades silmas kaasaja tudengite huve. Liikmeteks võivad astuda TPI ja ka teiste kõrgkoolide eesti keelt valdavad meesüliõpilased ning kõrgkooli lõpetanud.

Juhatuse esimeheks on TPI lõpetanud ehitusinsener Armas Luige, liikmeteks TPI kauaaegsed õppejõud Heinrich Vilbok, Harri Korrovits ja Juhan Toomaspoeg ning TPI lõpetanud tehnikakandidaat Arnold Iirak.

HARRI KORROVITS

MÄLUMÄNGUKILD

Lõppesid 1989. a. Tallinna mälumängumeistrivõistlused. Esikohale tuli Gustav Naani diktatuurist vabanenud ENE toimetajatest koosnev kirjastuse «Valgus» võistkond 166 punktiga 320st. TPI esimene loominguline mälumängukollektiiv kaotas «Salvo» esindusele vaid punktiga (saavutades 142 punkti) ja oli kolmas. Ega ei olegi nõrk saavutus!

Võistkond esines koosseisus: INDREK SALIS, AARE OLANDER, MARGUS METSANURM, JUHAN TEDER, RIHO RASMANN ja AARE VAALMA.

«TALLINNA POLÜTEHNIK»
«ТАЛЛИННСКИЙ ПОЛИТЕХНИК»

Trükikoda «Ühiselu», Tallinn, Pikk t. 40/42. Орган партиома, ректората, комитета комсомола и профкома Таллиннского ордена Трудового Красного Знамени политехнического института. «Таллиннский политехник». Типография «Ühiselu», Пикк, 40/42. Toimetuse aadress: 200108, Tallinn, Ehitajate tee 5, TPI, 3. hoone, tuba 204. Tel. 537-261. Адрес редакции: 200108, Таллин, Эхитаяте теэ, 5, ТПИ, 3 корпус, комната 204, тел. 537-261.

Tellimus nr. 797

Vastutav toimetaja
R. MIKENBERG